

Athos oddity 2020

Μοναχοῦ Ἀγιορείτου

Νύχτα βαθεία. Μέσα Ἀπριλίου 2020. Ἀγρυπνία σὲ μία ἀπὸ τὶς μονὲς τοῦ Ἁγίου Ὀρους.

Ὅλοι οἱ πατέρες τῆς μονῆς ἔχουν ἤδη μαζευτεῖ στὸ καθολικό, τὸν κεντρικὸ ναό, καὶ βρίσκονται καθισμένοι στὰ στασίδια τους. Ἐπικρατεῖ ἀπόλυτη ἡσυχία. Ὅπου νὰ ἴναι θὰ ἀρχίσει ἡ Ἀγρυπνία. Τὸ σκοτάδι στὸν ναὸ διακόπτεται μονάχα τοπικὰ ἀπὸ τὰ πολύχρωμα καντήλια καὶ ἀπὸ κάποια, λιγοστά, κεράκια. Ἡ ἀναλογία σκότους-φωτὸς εἶναι ἡ ἰδανικὴ γιὰ τὴν περίσταση. Βλέπεις τὰ πάντα, χωρὶς νὰ βλέπεις τίποτα. Ὅτιδήποτε τὸ ἡλεκτρικὸ ἀπουσιάζει παντελῶς.

Ἀπὸ τὸ βάθος τοῦ Ἱεροῦ ἀκούγεται τὸ ἀπαλὸ μεταλλικὸ χλιμίντρισμα τοῦ θυμιατοῦ, καθὼς ὁ ἱεροδιάκονος ἀρχίζει νὰ θυμιάζει τὸν χῶρο. Ξεκινώντας ἀπὸ τὸ Ἱερό, περνάει στὸν Κυρίως Ναὸ καὶ ὕστερα στὴν Λιτή, θυμιάζοντας ὅλες τὶς εἰκόνες καὶ ὅλους τοὺς πατέρες, ἕναν πρὸς ἕναν...

Ὅφειλω νὰ ὁμολογήσω ὅτι δὲν κατάφερα νὰ ξεκουραστώ, ὅσο θὰ ἤθελα, πρὶν ἀπὸ τὴν Ἀγρυπνία. Γι' αὐτὸ, καθὼς ἐτοιμαζόμουν γιὰ τὸν ναό, τὸ σῶμα μου προσπάθησε νὰ μοῦ ὑποβάλει τὶς συνήεις λογικοφανεῖς του ἐνστάσεις, ἐνῶ τὸ κάπως βαρὺ μου κεφάλι μοιάζει σὰν νὰ πολιορκεῖται ἀπὸ ἕνα ἀδιόρατο νέφος ψιθυρισμῶν, ποὺ βουίζουν γύρω του σὰν ἔντομα.

Καθὼς, ὅμως, ὁ ἦχος τοῦ θυμιατοῦ πλησιάζει ἀργὰ πρὸς τὰ διπλὰ στασίδια, αἰσθάνομαι τὸ κεφάλι μου, κατὰ ἕναν «μαγικὸ» τρόπο, νὰ καθαρίζει ἀπότομα, καὶ μία εἰρηνικὴ κατάσταση νὰ ἐνσταλάζεται στὴν ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα μου. Παράξενο πράγμα, σκέφτομαι... Νὰ ἴναι τὸ ἡχόχρωμα ἀπὸ τὸν γλυκὺ κροταλισμὸ τῶν κουδουνιῶν τοῦ θυμιατοῦ ποὺ ψυχολογικὰ με κατεύνασε; Ἡ μήπως νὰ ἐπέδρασε πάνω μου ἡ Χάρις τῶν –ποιοῦς ξέρει πόσων– ἁγιασμένων πατέρων τῆς μονῆς ποὺ θυμιάσαν ἢ θυμιάστηκαν ἀπὸ τοῦτο ἐδῶ τὸ θυμιατό, ἐδῶ καὶ δεκαετίες ἢ καὶ αἰῶνες; Ἡ ἀπλῶς εἶναι ἡ εὐλογία τῆς ἁγιαστικῆς λειτουργικῆς πράξης; Μυστήριο... Παύω, ὅμως, νὰ πολυπραγματῶ. Δέχομαι μὲ εὐγνωμοσύνη τὸ δῶρο τοῦ Θεοῦ καὶ συγκεντρώνομαι...

Ἡ Ἀγρυπνία μόλις ἄρχισε. Ὁ Γέροντας, δηλαδὴ ὁ ἡγούμενος τῆς μονῆς, ἀπαγγέλλει ἀργὰ καὶ καθαρὰ τὸν προοιμιακὸ ψαλμό, μὲ τὴν γνωστὴ ταπεινὴ μεγαλοπρέπειά του. Ἡ φωνὴ του ἀντηχεῖ μέσα στὸ μισοσκότεινο ναὸ σὰν αὐστηρὸ καὶ συνάμα χαρμόσυνο οὐράνιο διάγγελμα, ποὺ θαρρῶ πῶς γιὰ πρώτη φορὰ τὸ ἄκουσα μέσα στὴν μήτρα τῆς μητέρας μου... Ἀμέσως μετὰ, οἱ δύο χοροὶ τῶν πατέρων –δεξιὰ κι ἀριστερὰ– ἀρχίζουν νὰ ψάλλουν μελωδικὰ καὶ ἀντιφωνικὰ τοὺς ὑπόλοιπους εἰσαγωγικοὺς ψαλμοὺς τοῦ Ἑσπερινοῦ. Σήμερα εἶναι Κυριακὴ τῶν Βαΐων.

Δὲν ἔχουμε ἀκόμα μπεῖ στὰ τροπάρια τῆς ἐορτῆς, ὅταν ἡ εἰρήνη πού εἶχε προηγουμένως ἀπλωθεῖ στὴν ψυχὴ μου ἀρχίζει σιγά-σιγά νὰ μετατρέπεται σὲ χαρά... Χαρὰ ἔντονη ἀλλὰ καὶ λεπτή... Τὴν ξέρω καλὰ αὐτὴν τὴν χαρὰ. Τὴν ἔνωσα καὶ χθές, Σάββατο τοῦ Λαζάρου, στὴν βραδυνὴ ἀκολουθία. Τὴν αἰσθάνομαι κάθε χρόνο τὶς δύο ἐτοῦτες ἡμέρες πρὸ τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος. Αὐτὴ ἡ χαρὰ δὲν εἶναι ψυχολογικοῦ τύπου, οὔτε ἀποτέλεσμα κάποιων συλλογισμῶν πού καλλιέργησα. Αὐτὴ ἡ χαρὰ εἶναι Οὐράνια.

Παρ' ὅτι δὲν ἔχω τὶς πνευματικὲς προϋποθέσεις γιὰ νὰ θεολογῶ ἢ νὰ ἐπεξηγῶ τὶς Γραφές, δὲν μπορῶ, ὅσο καὶ ἂν προσπαθῆσω, νὰ βγάλω ἀπὸ τὸ μυαλό μου τὴν σκέψη –ἢ μᾶλλον τὴν αἴσθησις– ὅτι αὐτὴ ἡ Χαρὰ εἶναι ἀκριβῶς ἡ ἴδια μὲ τὴν Χαρὰ πού ἔνωσαν οἱ Ἰουδαῖοι, ὅταν εἶδαν τὸν Χριστὸ νὰ ἀνασταίνει μὲ ἓνα Του κέλευσμα τὸν τετραήμερο νεκρὸ Λάζαρο. Τὴ στιγμὴ ἐκείνη, μπορεῖ συναισθηματικὰ νὰ κατακλύζονταν ἀπὸ τὸ θάμβος. Μπορεῖ ὁ ὀρθολογισμὸς τοὺς νὰ τοὺς προέτρεπε νὰ δοῦν στὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ τὸν ἐπιποθούμενο ἐπίγειο βασιλέα τοῦ Ἰσραὴλ. Ἐνδόμυχα, ὅμως, ἡ καρδιά τοὺς τοὺς ἔστελνε ἄλλα, «νέα» μηνύματα. Τὸ μήνυμα ὅτι «ΝΙΚΗΘΗΚΕ Ο ΘΑΝΑΤΟΣ!». Εἶναι τὸ ἴδιο ἀκριβῶς μήνυμα πού αἰσθάνομαι νὰ λαμβάνει σήμερα καὶ ἡ δική μου ταλαίπωρη καρδιά.

Ἡ Χαρὰ τῶν Ἰουδαίων ἐκεῖνο τὸ ἀπόγευμα στὴν Βηθανία πιστεύω ὅτι μεταλαμπαδεύτηκε – καὶ κορυφώθηκε– λίγες ἡμέρες ἀργότερα στὴν Ἱερουσαλήμ. Τὴν Κυριακὴ ἐκείνη –πού ἡ Ἐκκλησία μας τὴν καλεῖ «Κυριακὴ τῶν Βαΐων» καὶ τὴν ἐορτάζει τὴν ἐπαύριον τοῦ Σαββάτου τοῦ Λαζάρου– ὁ Κύριός μας, Ἰησοῦς Χριστός, εἰσῆλθε στὴν Ἱερὴ Πόλη καθισμένος ἐπάνω σὲ ἓνα γαιδουράκι, ἐνῶ γύρω του ἀναρίθμητα πλήθη Ἑβραίων κάθε ἡλικίας τὸν ἐπευφημοῦσαν ἕξάλλα. Εἶχαν ὅλοι πληροφορηθεῖ τὸ τεράστιο θαῦμα τῆς ἀναστάσεως τοῦ Λαζάρου, νωρίτερα στὴν Βηθανία. Ἀλλά, τὸ βασικότερο, εἶχαν ὅλοι «τρωθεῖ» στὴν καρδιά τοὺς ἀπὸ τὴν Χαρὰ τῆς Ἀναστάσεως...

Ἡ Χαρὰ αὐτὴ τοὺς εἶχε κάνει ἀλλόφρονες – ὅπως θὰ λέγαμε στὴν καθομιλουμένη, «τρελοὺς ἀπὸ χαρὰ». Ἀπόδειξη, νομίζω, ἀποτελεῖ τὸ γεγονός ὅτι μεγάλοι καὶ μικροὶ ἔκαναν τὰ ἴδια πράγματα. Συνήθως τὰ παιδιὰ καὶ οἱ ἐνήλικες ζοῦν σὲ δύο «ἀσύμβατους» μεταξύ τοὺς κόσμους, μὲ διαφορετικὲς προσλαμβάνουσες, ἀντιλήψεις, ἐπιδιώξεις καὶ ἐνέργειες. Ἐκείνη τὴν Κυριακὴ ὅμως, οἱ καρδιὲς ὅλων, ἀνεξαρτήτως ἡλικίας, χτυποῦσαν στὸν ἴδιο παλμό. Ἐβλεπεσ τότε πρεσβύτερους μὲ παιδαριῶδες φρόνημα καὶ παιδιὰ μὲ σοφία γεροντικὴ. Ἐνήλικες νὰ πετοῦν τὰ ροῦχα τοὺς στὴν λάσπη καὶ νὰ σκαρφαλώνουν στὰ δένδρα γιὰ νὰ κόψουν κλαδιὰ φοινίκων καὶ παιδιὰ νὰ ὑμνολογοῦν ὁμαδικὰ μὲ λόγια μεγάλου θεολογικοῦ βάθους: «Ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος, ἐν ὀνόματι Κυρίου».

Ὅλα αὐτὰ δὲν ἦταν ἀποτέλεσμα συλλογισμῶν ἢ κάποιας ἀνθρώπινης παρέμβασης, ἀλλὰ ἐπισκίαση τῆς Θείας Χάριτος. Ἦταν τὸ βίωμα τῆς Χαρᾶς τῆς Αἰωνίου Ζωῆς – ἴσως γιὰ πρώτη φορὰ στὴν ἀνθρώπινη ἱστορία σὲ συλλογικὸ ἐπίπεδο. Μέχρι τότε, σποραδικὰ μόνον εἶχε ἀποτελέσει ἀτομικὸ βίωμα τῶν Προφητῶν καὶ Δικαίων τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ τῶν Ἀποστόλων. Ταυτόχρονα, αὐτὴ ἡ λαμπρὴ «συνευωχία» ἀνθρώπων πασῶν τῶν ἡλικιῶν στὰ προπύλαια τῆς Ἱερῆς Πόλης, μὲ τὸν Θεάνθρωπο ὡς ἐπίκεντρο, ἀποτελοῦσε ἴσως μίαν προτύπωση τῆς Μέλλουσας Ζωῆς, κατὰ τὴν ὁποία γῆρας καὶ θάνατος θὰ ἔχουν καταργηθεῖ – καὶ ἐπομένως, κάθε ἡλικιακὴ διαφορὰ– ὁ δὲ Θεὸς θὰ λάμπει ἐν μέσῳ τῶν σεσωσμένων, ὡς ἱλαρὸς ἥλιος ἐν μέσῳ φωτεινῶν ἀστέρων...

Κάποιοι αποκαλοῦν τὴν πρὸ τῆς Ἀναστάσεως πρωϊνὴ Λειτουργία τοῦ Μεγάλου Σαββάτου «πρώτη Ἀνάσταση». Ἐγὼ αἰσθάνομαι, καὶ θὰ ἤθελα νὰ ὀνομάσω, ὡς «Πρώτη Ἀνάσταση» αὐτὴν τοῦ Λαζάρου, πού τὴν ἐορτάζουμε ἑπτὰ ἡμέρες ἀκριβῶς πρὶν ἀπὸ τὴν Ἀνάσταση τοῦ Κυρίου. Φυσικά, δὲν δογματίζω· ἀπλῶς ἐκφράζω αὐτὸ πού νιώθει ἡ καρδιά μου. Καὶ τὸ βίωμα αὐτό, σίγουρα δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ἀποκλειστικά δικό μου. Προφανῶς εἶναι βίωμα τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας. Ἀναλογίζομαι μάλιστα: ἐὰν ἐγώ, πού βρίσκομαι μόλις στὴν πρώτη βαθμίδα τῆς πνευματικῆς κλίμακας, μὲ τὴν ψυχὴ μου καταβαρημένη ἀπὸ τὰ πάθη, βιώνω τόση χαρὰ, πόση ἄραγε χαρὰ βιώνουν οἱ πνευματικά «κεκαθαρμένοι», οἱ ἐνάρετοι ἢ οἱ ἅγιοι; Καὶ δὲν ὀμιλῶ γιὰ τὸν Οὐρανό, ἀλλὰ γιὰ αὐτοὺς πού βρίσκονται ἀκόμη στὴν Γῆ. Ἄραγε πόση χαρὰ βιώνει ὁ Γέροντάς μου αὐτὴν τὴν στιγμή;

Νοῦς καὶ καρδιά ἰλιγγιοῦν σὲ τέτοιες σκέψεις... Γρήγορα, ὅμως, συνειδητοποιῶ ὅτι κινδυνεύω νὰ παρασυρθῶ σὲ ἕναν ἐπικίνδυνο κυκλώνα «εὐδαιμονίας», σὲ μία εἰδωλολατρία τῆς εὐτυχίας. Νοερὰ ἀποτραβιέμαι ἀπότομα, σὰν ἀπὸ βοῦρκο. Ὅσο αὐθεντικὴ ἢ χαρὰ, ὅσο πληρωτικὴ καὶ ἂν εἶναι, δὲν μπορῶ νὰ τὴν φανταστῶ ὡς αὐτοσκοπὸ. Τὸ πραγματικά ἐπιθυμητό, τὸ «ὄντως ἐφετόν», δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ εἶναι ἡ πηγὴ καὶ αἰτία τῆς Χαρᾶς, καθὼς καὶ ὅ,τι ἀληθινοῦ, ἡ πηγὴ τῆς Ζωῆς καὶ τῆς Ὑπαρξῆς, ὁ «περὶ πάντας ἀγαθός» Πατὴρ ὅλων μας Θεός...

«Ἄχ, Θεέ μου!» – ἀκόμα καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος ξαφνιάζομαι ἀπὸ τὸν βαρὺ, ἄηχο ἀναστεναγμὸ πού βγαίνει ἀκούσια ἀπὸ μέσα μου. «Γιατί νὰ μὴν σὲ γνωρίζουν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι τῆς Γῆς; Γιατί νὰ μὴν μποροῦν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι νὰ γευθοῦν τὴν Χαρὰ τῆς Οὐρανόου Βασιλείας σου; Καὶ τί, ἄραγε, μπορῶ νὰ κάνω ἐγὼ γι' αὐτό;»

Δὲν προλαβαίνω νὰ ὀλοκληρώσω τὰ ἐρωτήματά μου, ὅταν ἄξαφνα μοῦ ἔρχεται στὸ μυαλὸ ἡ πιὸ ἀπρόσμενη σκέψη. Ἡ πιὸ παράξενη παρομοίωση. Ἡ κατάσταση στὴν ὁποία βρίσκομαι τώρα καὶ οἱ διαλογισμοί μου παραλληλίζονται μὲ τὴν εἰκόνα τοῦ ἥρωα ἐνὸς τραγουδιοῦ τῆς νεότητάς μου. Πρόκειται γιὰ τὸ τραγούδι «Space oddity» τοῦ David Bowie. Οἱ στίχοι τοῦ τραγουδιοῦ αὐτοῦ παρουσιάζουν τὸν πρωταγωνιστὴ, κοσμοναύτη Major Tom, νὰ βρίσκεται αἰωρούμενος στὸ διάστημα, σὲ μικρὴ ἀπόσταση ἀπὸ τὸν πλανήτη Γῆ. Ἀπὸ τὴν θέση αὐτὴ, μέσα στὴν διαστημικὴ του στολή, ἀτενίζει ἀπὸ τὴν μία μὲ δέος καὶ θαυμασμὸ τὸ ἀπέραντο μεγαλεῖο τῆς Δημιουργίας τοῦ Θεοῦ καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη τὴν θλιμμένη ὁμορφιὰ τοῦ μοναχικοῦ πλανήτη Γῆ...

Planet Earth is blue
And there is nothing I can do...

Ἔτσι καὶ ἐγώ, μέσα στὸ ἀχανές ἡμίφως τῆς ἀγιορείτικης Ἀγρυπνίας καὶ τὴν ἡσυχαστικὴ περισυλλογὴ τοῦ μικροῦ μου στασιδιοῦ, αἰσθάνομαι σὰν νὰ βρίσκομαι αἰωρούμενος ἀνάμεσα σὲ δύο κόσμους. Ἀπὸ τὴν μία, αὐτοῦ τῆς Χάριτος τοῦ Θεοῦ, ὅπως ἀοράτως ἀλλὰ αἰσθητῶς τὴν αἰσθάνομαι νὰ ξεχύνεται ἄφθονη στὰ κτίσματα τῆς Δημιουργίας Του καὶ σὲ ἐμένα τὸν ἀνάξιο. Καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη, ἐνὸς ἐπίγειου κόσμου πού –ὄντας σὲ πλήρη ἄγνοια περὶ τῆς ὑπάρξεως τῶν Θείων Ἐνεργειῶν– ἀγκομαχᾷ μέσα στὴν ἀπομόνωση, τὸν πόνο καὶ τὴν θλίψη του. Ὅπως ὁ κοσμοναύτης Tom, ἔτσι καὶ ἐγώ, δὲν μπορῶ παρὰ νὰ παραδεχθῶ τὴν ἀδυναμία μου, νὰ μεταγγίσω ἔστω λίγο ἀπὸ τὸ φῶς καὶ τὴν μεγαλωσύνη τοῦ πρώτου στὸν δεύτερο...

Ἐπάρχει, ἐντούτοις, μία μεγάλη διαφορὰ ἀνάμεσα στὸν ἥρωα τοῦ τραγουδιοῦ καὶ ἐμένα. Ἐγὼ πατῶ καὶ μὲ τὰ δύο μου πόδια γερά στὴν γῆ, ἐνῶ τὸ πνεῦμα μου ἀνέρχεται καὶ συναντᾷ

πραγματικά, βιωματικά, ύπαρξιακά, προσωπικά –έστω και άτελώς– την Χάρη που άφειδώς του παρέχεται άνωθεν «έκ του Πατρός των φώτων»... Αντίθετα, ό μοναχικός κοσμοναύτης Tom αιώρειται στο παγερό και σκοτεινό διάστημα –στο άπόλυτο κενό– χωρίς να μετέχει κανενός έκ των δύο κόσμων που κατοπτεύει: μετέωρος «ανά μέσον ούρανοῦ και γῆς», ως νέος Άβεσσαλώμ. «Ένδεδυμένος» την τεχνολογία και έχοντας έξ' ολοκλήρου βασίσει την επιβίωσή του σε αυτήν, όρᾶ και θαυμάζει την κτίση, «άλλ' οὔ τον Κτίσαντα»...

Γνωρίζω καλά αυτήν την κατάσταση. Βρισκόμουν κάποτε και έγώ πνευματικά στην θέση του κοσμοναύτη Tom (φέροντας, μάλιστα, κρυπτογραφικά τó ίδιο όνομα: «άπιστος Θωμάς»). Ήμουν και έγώ μετέωρος στο άπόλυτο τίποτα, με έκατομμύρια σκέψεις στο μυαλό και χίλιες δεξιότητες, έντούτοις δίχως μία σταγόνα Γνώσης... Άλλά ό άνεξίκακος Θεός με πήρε στοργικά στην χούφτα Του και με πολλή φροντίδα και προσοχή –όπως κανείς πιάνει ένα μικρό πουλάκι– με κατέβασε από εκεί και με προσγείωσε. Με προσγείωσε, για να με άπογειώσει, αυτήν τή φορά για τὰ καλά, με τó δικό Του Νοερό Διαστημόπλοιο... Πώς να μην Τόν δοξάζω;

Όλες οί παραπάνω σκέψεις και εικόνες περνοῦν από τó μυαλό μου μέσα σε άπειροελάχιστο χρονικό διάστημα, σχεδόν «έν ριπή όφθαλμοῦ».

Βλέπω όμως ότι ό ακάθεκτος εϊρμός των λογισμών μου κινδυνεύει να με βγάλει από την ατμόσφαιρα και τó βίωμα τῆς Άγρυπνίας. Μόλις τó συνειδητοποιώ, κόβω άμέσως, σαν με μαχαίρι, τó νῆμα των σκέψεων και βυθίζομαι στην προσευχή... Μοῦ εϊναι τόσο εύκολο, παρατηρώ... Συνήθως άπαιτείται να καταβάλλω αρκετή προσπάθεια για να συγκεντρώσω τόν νοῦ μου στην προσευχή, αλλά τώρα λές και δέν χρειάζεται καν να προσπαθήσω: λές και αυτή με προσκαλεϊ κοντά της. Εϊναι ή Χάρις τῆς έορτῆς. Έχω πλέον εισέλθει στο «πεδίο έλξης» του πλανήτη του Θείου Έλέους...

Βιάζομαι να άπορρίψω από τόν νοῦ μου ακόμα και τó τελευταίο ίχνος «ιδίου λόγου», σαν έσχατο άπόβαρο από ένα αερόστατο που άνέρχεται προς τόν ούρανό, ή σαν –άχρηστο πλέον– προωθητικό διαστημικό μηχανισμό. Και αφήνομαι να με παρασύρει ή άγαπητική έλξη του Νέου Πλανήτη. Άφήνομαι, χωρίς να φοβᾶμαι πρόσκρουση ή συντριβή. Άφήνομαι και παραδίνομαι...

Ground Control to Major Tom
Ground Control to Major Tom...

Can you hear me, Major Tom?
Can you hear me, Major Tom?...